

לספר כדי לחיות...

תיאטרון עדות - מפגש בין דורי

סיפור השרדותם ותקומתם של ניצולי השואה

ניצולי שואה תושבי רמת השרון

בשיתוף תלמידי תיכון "רוטברג"

ההצגה במעמד שרת החינוך, ח"כ, פרופ' יולי תמיר

אשל - האגודה לתכנון ולפיתוח שירותים למען הזקן בישראל
ניהול הפרויקט, בימיו והפקה: עירית ועזרא דגן

א.ל.ה - האגודה למען האזרח
הותיק רמת השרון

מינהל
גיל הזהב

אשל - האגודה לתכנון ולפיתוח
שירותים למען הזקן בישראל

עמותת תיאטרון עדות
"לספר כדי לחיות"

תיאטרון עדות לספר כדי לחיות

ניצולי שואה, תושבים ותלמידים יקרים,

המופע והחבורת הזו, המוקדשים לסיפור הישרדותם ותקומתם חייהם של ניצולי שואה תושבי רמת-השרון, הינם עוד נידבך חשוב מאד בשימור מורשת השואה והנחלתה כצו חיים לדורות הבאים. פרויקט זה, בדומה לספר המרכז את הסיפורים האישיים של הניצולים תושבי רמת-השרון, הוא בעל חשיבות עצומה בשל מימד הזמן, שעם השנים, מטבע הדברים מקטין את יכולתנו לשמר ולתעד את שאירע.

מעבר לתרומה לשימור מורשת שואה ובוודאי מעבר להישג האמנותי הגדול המופגן בהעלאת המופע וגם מעבר לטקסטים המרגשים, יש כאן ערך מוסף, מפתיע בעוצמתו, של שיתוף הפעולה והקשר המיוחד שנוצר בין ניצולי השואה לבין בני הדור הצעיר.

תהליך הפקת ההצגה היה גם ערוץ של חשיפה נפשית וריגשית כובשת, שבה נוצרו קשרים בינדוריים נדירים בעוצמתם. ההזדהות שנוצרה בין בני הדור הצעיר לבין בני דור השואה היא הערוץ המבטיח את הנצחת הזיכרון ואת הנחלת הצו של "לעולם לא עוד".

אני מבקש להודות לניצולי השואה על הגבורה שהפגינו בעצם השארותם בחיים, על עוצמתם הפנימית הגדולה ביכולת לפרוש בפנינו את ספור הגבורה והתקומה.

כמו-כן, אני מלא הערכה לכל השותפים בפרויקט חשוב וייחודי זה ומבקש לשבח את התלמידים ומפיקי ההצגה על היכולת האמנותית ועל שהוכיחו, שגם בעולם ציני ומנוכר יש אלומות של אור המחממות את הלב.

**שלכם בברכה,
יצחק רוכברגר
ראש העירייה**

סיפור השואה והשפעתה על עם ישראל, על משפחות הנספים ועל השרידים שניצלו, חייב לא רק להשמר בזכרון הלאומי אך גם להיות מועבר לדורות הבאים.

אחד האמצעים החינוכיים המוצלחים שפותחו לאחרונה הוא "תיאטרון עדות" אשר מאפשר לדור הצעיר ללמוד ולחוות ממקור ראשון את אשר קרה לעמנו.

"תיאטרון עדות" התגלה גם כגורם מסייע לניצולי השואה עצמם, בכך שהוא מאפשר להם להעלות את זכרונותיהם ולעבד אותם לאור מצבם האישי, המשפחתי, החברתי והלאומי כיום.

אין זה "תיאטרון" במובן התרבותי של המושג, אלא חוויה מרגשת אשר סוחפת את הקהל יחד עם ניצולי השואה ובני הנוער אשר על הבמה.

תודה למשתתפים שלקחו חלק ביצירת החוויה המרגשת ותודה למארגנים ולמבצעים שתרמו לביצוע המוצלח.

**פרופ' יצחק בריק
מנכ"ל אשל**

תיאטרון עדות לספר כדי לחיות

"Testimony Theater – To tell in order to live"

Holocaust Survivors and Pupils in an Educative and Therapeutic Project.
Program running, instructing, editing, writing, directing and producing by
Irit and Ezra Dagan

The Testimony Theatre performs all over the country thanks to
"JDC-Eshel's" professional assistance and financial support

בימוי, ניהול התוכנית וההפקה: **עירית ועזרא דגן**
עיבוד העדויות, כתיבה והמחזה: **עירית דגן**
ניהול מוסיקלי ונגינה בפסנתר: **מישה בלכרוביץ'**
נגינה בגיטרות: **עמרי דגן**
מצגת אלקטרונית: **אולג קוגוט**
ניהול הצגה: **נמרוד דגן**
תכנון תאורה, הגברה והפעלה: **"ליאון סאונד"**
צילומי סטילס: **עמרי דגן**
צילום ההצגה בווידיאו: **אליצור ראובני הפקות T.V**
גרפיקה: **אדום אדום**

ניהול פרויקט ארצי – מנהלת תוכניות קהילתיות באשל: **מגי גד**
רכזת פרויקט רמת-השרון: **מיקי הורביץ**

תודות ל:

פרופסור **יצחק בריק** מנכ"ל אשל

מר יצחק רוכברגר ראש עיריית רמת-השרון

לאה אורן ראש מינהל גיל הזהב, עיריית רמת השרון
עמותת א.ל.ה. – אגודה למען האזרח הותיק, רמה"ש
עידית שם טוב – סגנית מנהלת תיכון רוטברג
משה דרויש – אב בית באשכול פיס

הפצת הצגות נוספות לתיאטרון-עדות
בסיוע הקרן המשפחתית ע"ש תד אריסון

הפקת תוכנייה זו בסיוע דיסקונט

ההצגות בתשרי תשס"ח – ספטמבר 2007

על ההפקה: "התהליך חשוב לא פחות מהתוצאה..."

"צריך אומץ, כדי לגעת, לספר ולהציג את קורות הישרדותם של ניצולי השואה. מצאנו עצמנו עוברים תהליך הדרגתי וממושך, מגבשים בנגיעה ראשונית, הססנית, רגישה בתחילה, ובטוחה יותר בהמשך – דרך תיאטרלית – חווייתית המוסרת עדות. חלקם של הדור השלישי, גדול לא פחות: מכילים את העצבות והאובדן, אך תורמים גם לאווירת התקווה, שמחת החיים וההמשך. אנו הבאים מן התיאטרון, בטוחים שכאן זה שונה: התהליך חשוב יותר מהתוצאה. הרגשנו לא פעם כמנחים בקבוצת תמיכה וגם כבני משפחה. מתחילים בזהירות ובחשש: אם לגעת? וכמה? ועד היכן? בכאב ובפצע שהגלדי, או לא... ומצאנו עצמנו נסחפים, אהבים ונרגשים בחמלה אין – סופית וברצון עז ליצור קבוצה חובקת, ולברוא צורה-בימתית למסמך אנושי מצמרר ומכאיב."

עירית דגן

מרפאה בהבעה ויצירה, M.A. בדרמה תרפיה, שחקנית, מורה למשחק ובמאית תיאטרון. בוגרת בית הספר למשחק "בית צבי", וספרות עברית באוניברסיטה העברית. שיחקה בתיאטרון "הבימה" ובתיאטרון לילדים ולנוער, מנהלת הוראת תיאטרון בתוכנית "קרב" למעורבות בחינוך. דור שני להורים ששרדו את אושוויץ ו"מחתרת הבריחה" בהונגריה וטרנסלבניה, ושאיבדו את כל משפחותיהם יוסף ולוי בשנה האחרונה למלחמה.

עזרא דגן

שחקן התיאטרון "הקאמרי" ת"א, במאי ומורה למשחק מסוגן ופנטומימה באוניברסיטת חיפה. בוגר מגמת התיאטרון בבית ספר "רננים", הסטודיו של נולה צ'לטון ופנטומימה בסטודיו של קלוד קיפניס. שיחקה בתיאטרון "הבימה" במשך 15 שנה. מלמד תיאטרון מסוגן ב"בית צבי". גילם את דמותו של רבי מנשה לברטוב, בסרט "רשימת שינדלר" של סטיבן שפילברג. חלק ממשפחתו, 6 נפשות בני משפחת פינטו שחייתה בפאריס, נספו באושוויץ.

"תיאטרון עדות – לספר כדי לחיות"

עמותה שהוקמה לקידום, פיתוח והפצת פרויקטים חינוכיים המפגישים ניצולי שואה עם דור שני ושלישי, דרך טיפול בהבעה ויצירה אמנותית ודרמה תרפיה. יו"ר – שושנה לוי, וועד מייסד: חנה מרון, חווה קליינברג, אלנה קיאל, מירטה כהן, פנינה רוזנצוויג, מרדכי אלדר, טומי ברייער. מנכ"ל: עירית דגן. אתר העמותה: www.edut.org.il www.testimony-theatre.org באתר הפרויקט מתקיים "פורום" – דו-שיח בין שורדי השואה לבין המשתתפים בפרויקטים, הצעירים עם המבוגרים, ודו-שיח בין קהל הצופים עם המציגים, היוצרים ומנחי הקבוצות.

"לחנך אדם להיות אוהב אדם... להנחיל את תודעת זכר השואה והגבורה ולחנך לכבדם".

מתוך: מטרת חוק החינוך הממלכתי המפגש הבין-דורי על גווניו השונים בעיר הוא החינוך המשמעותי המשאיר את חותמו בכל משתתף ותורם לעיצוב דמותו של בוגר מערכת החינוך. הפעילות בנושא ענפה ודומני, כי המטרות בחוק החינוך הממלכתי של מדינת ישראל, הושגו במלואן ברמת-השרון. ברצוני להביע את הערכתי והוקרתי לגבי לאה אורן, ראש מינהל גיל הזהב, לגבי גילי מליק מנהלת תיכון "רוטברג" וצוות המורים, לתושבי העיר הוותיקים על שפתחו את סגור ליבם, ולתלמידי התיכון – על שהיה בידכם המפתח ללבם, ועל הרגישות והבגרות שגיליתם.

מיכל מנקס מנהלת אגף החינוך

"כל מי שמקשיב לעד הופך בעצמו לעד" – אלי ויזל. סיפור הישרדותם ותקומתם של ניצולי השואה ברמת השרון הפך בשנים האחרונות לחלק בלתי נפרד מחיי התלמידים אצלנו בתיכון רוטברג. ברגישות, בסקרנות ובהתעניינות מתקיימים בשנים אלו מפגשים בינדוריים בין התלמידים לבין הניצולים במסגרות שונות. השנה היינו עדות לתהליך חזק ומרגש ולקשר ייחודי שנרקם בין קבוצת תלמידים לבין המבוגרים הניצולים במסגרת "תיאטרון עדות". ראינו את הצעירים עוברים יחד עם הניצולים את מסע הישרדות אל נבכי הזיכרון, האובדן והכאב ואל התקומה והתקווה. אנו נרגשות ללוות מסע זה אל סיומו. יישר כוח לעזרא ועירית דגן על היוזמה וההפקה, לגבי לאה אורן ראש מינהל גיל הזהב על ליווי התוכנית, לגבי מיקי הורביץ על ליווי הפרויקט.

גילי מליק, מנהלת תיכון רוטברג עידית שם טוב, סגנית מנהלת

עירית רמת השרון יוזמת ומבצעת פעילויות רבות לשימור זיכרון השואה, חלקן הגדול משלב בתוכו קשר בין דורי. בני נוער ראיינו את ניצולי השואה, וסיפוריהם מתקופת השואה רוכזו בספר שיצא לאור לאחרונה "בדמייך חיי". גם להפעלת בית קפה לניצולי שואה – "קפה אירופה" חברו בני נוער. תיאטרון עדות מאפשר לניצולי השואה להעלות דרך מימד חדש ובאמצעות מפגשים עם בני הנוער את סיפורם, את מקומה של התקווה בחיי האדם והצורך באמונה. בעדותם ניצולי השואה מנחילים לנו לא רק את החובה לזכור אלא גם את הדבקות והמחויבות לחיים. הפעילות המשותפת עם בני הנוער מחזקת את הרגשתם של ניצולי השואה שסיפורם יעבור מדור לדור.

תודה לאשל ולמגי גד על היוזמה, לעזרא ועירית דגן על הבימוי וההפקה, לעמותת א.לה. ולמיקי הורביץ על ניהול הפרויקט ולמשתתפי ההצגה, ניצולי השואה והתלמידים, על המסע הארוך והמרגש שעשו ואשר מאפשר לנו להעביר לדורות הבאים את זיכרון השואה.

לאה אורן ראש מינהל גיל הזהב

פרויקט עדות על ניצולי שואה, בשילוב הקשר הבין דורי, הנו מפעל לאומי האומר לנו לא לשכוח את העבר ועם זאת ביחד לבנות עתיד מתאים יותר. אני מברך ומוקיר את העבודה המשותפת לניצולי שואה ותלמידים.

ד"ר ישראל גלעדי יו"ר עמותת אלה

תיאטרון עדות לספר כדי לחיות

תיאטרון עדות לספר כדי לחיות

מיכאל נירי (מנפרד דונפלד)

נולד ב- 1926 בעיר צ'רנוביץ בבוקובינה, ב- 39 שנה עם כל משפחתו בגטו צ'רנוביץ, כעבור 4 חודשים הועברו ברכבות משא למוגילב. מיכאל בן ה- 14 הצליח להמלט מן השיירה יחד עם אחותו אדית בת ה- 11. מצא את הוריו וחזרו לגיטו מוגילב. שם עבד בעבודות כפיה, ב- 42 הועברו לסקזיניץ, ומשם חזרה לגיטו מוגילב, עד לשחרור ב- 45. ב- 46 נתפס ונכלא בהונגריה על הברחת גבול, נמלט לוינה. ב- 47 עלה מאיטליה באוניה "ירושלים הנצורה". לאחר שנה בקפריסין, ב- 49, עלה לארץ. ב- 51 נישא לאלזה. מיכאל שרת כקצין בחיל-האוויר. ו- 25 שנה שימש כמזכיר כללי בהתאחדות התעשייתיים. למיכאל ולאלזה נולדו 2 בנות ובן, שישה נכדים ושתי נינות.

אביגדור עפרון

נולד ב- 1935 בעיר קטנה "נובוגורודק" עם כניסת הסובייטים לעיר, ב- 1939, נאסרו סבו ואביו בעוון פעילות ציונית ועל היותם סוחרים אמידים. מחשש גירוש ברחו אימו הוא ואחותו לאזור ווהלינה באוקראינה. ב- 41 עם כיבוש האזור ע"י הגרמנים, הופרדו מהאחות, שנספתה מאוחר יותר. אביגדור ואמו ושניים מאחיה שהו בגיטו קוסטופול משם נמלטו ועם תעודות מזויפות התקבלו לעבודה בכפר פולני. ב- 44 הועברו לגרמניה, לעבודות כפיה. ב- 45 שוחררו על ידי צבא ארה"ב, ובעזרת חיילי הבריגדה היהודית עלו ארצה בעלייה בלתי ליגאלית, דרך איטליה, ביוני 1947. ב- 54 התגייס לצה"ל ושרת בגולני. למד באוניברסיטה העברית בירושלים. היה מורה בתיכון כ- 20 שנה ולאחר מכן ניהל את בית הספר להוראת השואה של "יד ושם" במחוז המרכז במשך 26 שנה, לאביגדור שתי בנות ושלושה נכדים.

משה קציר

יליד וילנה בפולין 1941, בן חודש וחצי, מועבר עם המשפחה לגטו וילנה. הוריו הועסקו בעבודות כפיה וסבתו טיפלה בו. ב- 42 עם חיסול הגטו הועברה משפחתו למחנה עבודה H.K.P. בינואר 43 מצאו הוריו מחבוא בבית המשאבות העירוני, והסתתרו שם יחד עם 8 נפשות. כשהיה בן שנתיים נמסר למשפחה אומנת נוצרית, שם חי כילד נוצרי לכל דבר. ב- 44 בהפצצה של הרוסים על וילנה, כששלושת קומות הבניין קרסו, ניצל משה עם המשפחה הנוצרית. באוגוסט 44, ההורים חזרו לקחתו. ב- 48 עלה ארצה באניית המעפילים "קייבוץ גלויות" - (פאן- יורק), לבית עולים בבינימינה. ב- 66 נישא משה ונילי, להם 3 ילדים ו- 5 נכדים. כל השנים עבד משה כמנהל חשבונות במשרד הביטחון ובתע"ש.

חנה רוז'נסקי (רינג)

לידת צ'כוסלובקיה (היום צ'כיה) 1931. עם פרוץ המלחמה ברחו עם משפחתה אל הורי האם בבוכניה שבפולין. ב- 42 נלקח אחיה והומת במחנה ההשמדה בלז'ץ. הסבא והסבתא נורו ביער בצ'כיה. ב- 44 הועברה למחנה פלאשוב וצורפה לבית החרושת של אוסקר שינדלר. באוקטובר 44 נשלחה לאושוויץ ומשם ניצלה ע"י שינדלר והועברה לברלין. עלתה לארץ ב- 49 ומתגוררת ברמת-השרון. חנה נשואה ליעקב ולהם שלושה בנים וחמישה נכדים.

משה רוטמן

נולד ב- 1928 באוז'גורוד, צ'כיה, להורים מאיר ויולן רוטמן. במאי 44 כשהאב עסק בסידור נסיעת המשפחה לארץ ב"רכבת- קסטר", נשלחה המשפחה לגטו אוז'גורוד ליד תחנת הרכבת, משם נשלחו ברכבות-משא לאושוויץ. האם והאחות נשלחו למשרפות. לאחר שבועיים, משה ואחיו הועברו למחנה עבודה ארלמבוש. אחיו נשלח בחזרה לאושוויץ והאחות מוחזרות למחנה עבודה בפולין. עם התקרבות הרוסים ב- 44 הועבר לדירנאו, ולאחר חודשיים לשוטנברק. בגיל 17 בסיום המלחמה שוחרר ע"י הרוסים והגיע בטרמפים הביתה, שם פוגש את אחותו. באוקטובר 47 עלה לארץ במסגרת עליית הנוער, למשק הפועלות בעפולה ומשם לקייבוץ עמיר. ב- 48 התנדב לצה"ל נילחם במשמר הירדן ונפל בשבי הסורי, ב- 49 משתחרר ובשנת 50 נישא למרים. להם שלושה ילדים, שבעה נכדים ונינה. 33 שנים עבד משה כמפקח בניין וממונה בטיחות בתעשייה הצבאית.

משה בן עוזר (גרודסקי)

נולד ב- 1931 בקובנה, ליטא לעוזר ורחל גרודסקי ז"ל. ביוני 41 הוכנסה כל המשפחה לגטו קובנה. באקציה הגדולה נלקחו 2 אחיותיו להשמדה בפורט ה-9. ב- 44 משה ואביו הגיעו למחנה העבודה לנדסברג בגרמניה. לאחר 10 ימים פונה משה עם עוד 130 ילדים למחנה דכאו. מדכאו הועבר עם קבוצת הילדים לאושוויץ-בירקנאו. בינואר 45 בצעדת המוות בכוחות אחרונים הגיע למחנה בוכנוואלד שבגרמניה. באפריל 45 שוחרר ע"י הצבא האמריקאי. יצא לכיוון ליטא, כדי לחפש את שרידי משפחתו. מ- 45 ועד 48 שהה במספר מחנות עקורים: פלדפינג, פרונוולד ליד מינקן. משה, אביו ושלוש אחיות שרדו את השואה. אמו ושלוש אחיות הושמדו ע"י הגרמנים. ב-יוני 48 עלה ארצה באוניית אלטלנה והתגייס לצה"ל, שרת כקצין חימוש בשריון עד 77, והשתחרר בדרגת רב-סרן. משה, נשוי לטובה ולהם בת ובן, שישה נכדים וארבעה נינים.

בלומה בר לוי (שיינברג)

נולדה בשנת 1926 בפולין בעיר דזונסקה וולה. גדלה בבית יהודי דתי. משפחתה כללה זוג הורים שני אחים ושלוש אחיות. בשנת 40 הוכנסה לגטו בעיירה. בשנת 42 עם פינוי כל היהודים מהעיר הופרדה ממשפחתה והועברה לבדה לגטו לודג'. בני המשפחה נשלחו למחנה ההשמדה חלמנו. בקיץ 44 עם חיסול גטו לודג', הועברה לבירקנאו ומשם לברמן. לקראת סיום המלחמה הועברה לברגן בלזן. ב- 45 שוחררה על ידי הצבא הבריטי. באיטליה הכירה את בעלה לעתיד, אלי בר לוי, עמו עלתה ארצה, ב- 47 לאחר שהייה במחנה מעפילים בקפריסין. להם, שני בנים ובת ו- 5 נכדים. גרים ברמת השרון 45 שנה.

אלי בר לוי (פרנקל)

נולד בשנת 1926 בעיר לודג' שבפולין. במשפחה בת 4 נפשות. עד פרוץ המלחמה למד בבית ספר פרטי של יצחק כצנלסון. אביו קיבל עבודה בפירוק קרונות פחם ואלי עבד במפעל מתכת. ב- 42 גורשו הוריו למחנה חלמנו והוא נשאר עם אחותו. ב- 44 עם חיסול הגטו הועברו לאושוויץ שם הופרד מאחותו שנשלחה מיד לתאי גזים, אלי הוצב לעבוד במפעל לייצור רימוני יד כחרט. ב- 45 עם חיסול אושוויץ, לאחר צעדת המוות, הגיע למאוסהאוזן, משם לאבנזה ולגוזן. שוחרר ב- 45, הגיע לאיטליה, שם הכיר את בלומה ועלו ב- 47. שרת בצבא קבע והשתחרר ב- 70. כאזרח ניהל שני מפעלים בתחום הטכסטיל. לאלי ובלומה 2 בנים ובת וחמישה נכדים.

מרטי דותן (ון-קולם)

נולדה בשנת 1929 באמסטרדם, הולנד. משנת 43, בית המשפחה שימש מקלט לפליטים יהודים מגרמניה הנאצית. בשנת 1943 נלקחה המשפחה למחנה וסטרבורק. משם, בינואר 44 נשלחו למחנה ברגן-בלזן, שם פגשה שנה מאוחר יותר את חברת ילדותה - אנה פרנק. בשנת 47, עלתה לארץ באניית אקסודוס, והוחזרה לגרמניה. בפברואר 48 עלתה שוב, לקייבוץ קבוצת השרון בעמק יזרעאל. נשואה בשנית. אמא ל- 3 ילדים ו- 9 נכדים.

אברהם מכרובסקי

נולד ב- 1933 בעיר לודג' שבפולין, היה כבן 6 כשפרצה המלחמה. ב- 39 ברחו המשפחה מלודג' לוורשה, ב- 41 הועבר מוורשה חזרה ללודג', שם פגש את אימו. ב- 44 עם חיסול הגיטו, הועבר למחנות ההסגר "רוונסבריק" "קיינגיווסטרהוסן", ולמחנה זאקסנהאוזן לקראת צעדת המוות. ב- 45 אחרי השחרור, חזר לפולין. באפריל 48 בעזרת דרכונים מזויפים, עלה לארץ עם אמו. שירת כ-מ"פ גנ"ע בצה"ל, הקים וניהל מטעם צה"ל את מועדון הגדנ"ע בבאר יעקב. עסק כל השנים בהנדסת טכסטיל. ב- 64 נישא לעיריית, להם בן ובת וחמישה נכדים.

“תיאטרון עדות – הד לניצחון הרוח”

ד"ר צביה זליגמן – פסיכולוגית קלינית. מלוות פרויקט – “תיאטרון עדות”

שואה היא טראומה נפשית שאין מילים לתארה, ואין לה עדים. החוויות של הניצולים שנותרו ללא עיבוד ממשיות לחיות בתוכם, ולהחיות כל פעם מחדש, כאילו הן אינן חוויות מן העבר, אלא עדיין מתרחשות ומתקיימות. המתים דוממים, והשורדים נותרו ללא קול בהעדר מילים, שיוכלו לתאר את מה שחוו וראו. אלה ששמשו נעים מבחוץ סרבו לשאת בתפקיד, ונותרו אילמים, חרשים ועיוורים. חברי “תיאטרון עדות”, העמידו במה להשמיע את מה שלפנים נותר ללא הד. קולם הפקיע את האלם. ניצולי השואה מספרים לעיתים, בפעם הראשונה את סיפורם באמצעות השפה הדרמטית. התיאטרון מאפשר מסגרת לסיפור הטראומה, שיוצרת מרחק אסתטי, חוויה שאינה מציפה מדי.

בתיאטרון-עדות, עם עזרא דגן כבמאי, ועירית דגן כמטפלת בהבעה ויצירה, ובדנרמה תרפיה, שיתוף בני הנוער בעשייה התיאטרלית, הוא ממד נוסף, כאשר הסיפור שהיה עד כה של השורדים בלבד, הופך להיות למעין, מסורת שבעל-פה שתמשך ותעבור מדור ודור.

לבסוף, הקהל שיושב, מאזין ובוכה, יחד עם הניצולים, הופך להיות עד חי, למה שהיה עד כה, זיכרון קפוא בזמן. בקבוצה מופלאה זו, עירית משתמשת בניסיונה הרב בתחום התיאטרון על מנת לאפשר לבני דורות אלו למצוא שפה שבאמצעותה יוכלו לספר את סיפורם זה לזה, מתוך רגישות רבה למורכבות של קבוצה כזאת, ולסכנה של ריטואומטיזציה, עירית, מנצלת את כלי הדרמה כדי לעבוד עמם באופן לא מציפי וכדי להכיל את עצמת רגשותיהם, ומאפשרת לכל אחד מבני הקבוצה לעבוד על פי יכולתו וצרכיו.

הבמה שמעמידים עירית ועזרא דגן, יוצרת שותפות חדשה המשחררת את הניצול, מן המסע הכבד, ומעול הבדידות, ומעלה את זיכרון היחיד אל הזיכרון הקולקטיבי.

מלאכת התיאטרון של חברי “תיאטרון-עדות” איננה עומדת בפני עצמה. היא קושרת אותם ואותנו אל עבודת התיאטרון שהתקיימה, בתוך איימי המחנות ונתנה מפלט לרוח האדם.

הנאצים ניסו להשמיד את הגוף ולהרוס את הנפש, “תיאטרון עדות” הד לניצחון הרוח על כוחות הרשע, אז ועכשיו.

ד"ר צביה זליגמן – פסיכולוגית קלינית, מומחית לטיפול בטראומה, פסיכולוגית קלינית במרפאת המבוגרים בשירות הפסיכיאטרי בבית החולים “איכילוב”, ת"א.

משתתפי הפרויקט הצעירים – תלמידי שכבת י' בתיכון ע"ש רוטברג :
למעלה מימין לשמאל: תומר פטיטו, ליאור אלון, טל מרסיאנו, דניאל כונקה, עילית הראל.
למטה מימין לשמאל: ליאור בצלאל, נעמה אוברבאום, יעל רודזיניקו, אבי מרציאנו.

כמלווה של פרויקט "תיאטרון עדות" ברמת השרון מיומו הראשון, זכיתי להיות שותפה למסע שעברו המשתתפים – הניצולים, ובני הנוער. זה היה גם המסע שלי.

הייתי שם, ראיתי והרגשתי את החוויות ואת העוצמות הרגשיות אותם חוו כל המשתתפים. והחשוב מכל הייתי עדה לכך שהשואה לא נשכחה, יתרה מכך: היא קיימת כל הזמן בתת מודע הקולקטיבי של העם היהודי. במציאות שלנו אנו חווים יום יום, את הפחד, את החרדה ואת האיום שהשואה תחזור.

בתקופה שבה קמות קבוצות המכחישות את השואה, הממעטות בערך הזוועה שקרתה "שם" אני יודעת, שלעדות הזו יש משמעות לדורות.

אני מלאה הערכה לנוער שהגיע כל שבוע והיה שותף למפגשים כה קשים ועל רגישותם להכנס לתוך סיפור חייו של הניצול ולגלם אותו ברגישות, בסבלנות ובכבוד. לספר ולא לשכוח. לספר כדי לחיות!

הערכתי לניצולי השואה שפתחו את לבם ושתפו אותנו בתכנים הקשים שהביאו כל שבוע לקבוצה.

מיקי הורביץ
רכזת פרויקט רמת השרון

"יידן שרייבטס און פארשרייבטס"

מניין שאבנו את הכוח ואת תעצומות הנפש כדי להגיע משפל השפלים של אושוויץ לשיא השיאים בהיסטוריה שלנו, הוא הקמת המדינה?! התשובה לדעת רבים היא כי עשינו כך מתוך הזיכרון ההיסטורי הטרי והנורא כל-כך, וקרוב לוודאי שגם מתוך הזיכרונות ההיסטוריים שקדמו לו.

גדול ההיסטוריונים היהודים במאה העשרים ואולי אף בכלל, שמעון דובנוב, היה בימי השואה בריגה, בירת לטוויה, בה התחולל אחד ממעשי הטבח הנוראיים ביותר. לפני שנרצח בגטו, בהיותו בן למעלה משמונים שנים, ובעודו חולה אנושות וקודח מחום, פנה דובנוב אל היהודים סביבו ואמר להם ביידיש "יידן שרייבטס און פארשרייבטס" – "יהודים עליכם לכתוב ולרשום הכל!!!". זו הייתה בעצם צוואתו, ודומני שכל פירוש יהיה כאן מיותר. דבריו אלה של האיש-היהודי הדגול הזה צריכים לשמש כצוואה לכל ניצולי השואה, צוואה שיש לקיימה בכתב או בעל-פה. עליהם לספר וליידע, כנדר שיש לקיימו. יתכן גם שהמשורר הישראלי הידוע אברהם שלונסקי כתב את שירו "נדר" בעקבות דבריו אלה של דובנוב:

על דעת עיני שראו את השכול
ועמסו זעקות על לבי השחוח
ועל דעת רחמי שהורוני למחול
עד באו ימים שאדמו מלסלוח
נדרתי הנדר לזכור את הכל
לזכור ודבר לא לשכוח

לסיום, מן הראוי שדברי הערכתנו ותודותינו אלה יופנו לא רק לתלמידי התיכון על-שם רוטברג שעיימנו כאן, אלא גם לבני-הזוג עיריית ועזרא דגן על עבודתם הבלתי-רגילה בכל המובנים בפרויקט זה. תודה גדולה מגיעה כמובן גם למנהלת המועדון מיקי הורביץ, על חלקה הנכבד מאוד בפרויקט זה.

אביגדור עפרון
יולי 2007 רמת-השרון

עדנה ברנע – ציירת

ליווי שירה במהלך ההצגה:
ליאור ואביב בר

עדנה ילידת הארץ, דור שני לקרבנות שואה. מציירת מאז 1997, השתתפה בראיונות אישיים עם ניצולים שעברו את השואה כילדים, עבור הספר "בדמייך חיי" המביא עדויות של ניצולים תושבי רמת השרון. במקביל ערכה מסע שורשים באוקראינה. בסדרת הציורים "הבובות שנותרו" אפשר לראות ולחוש את התהליך במסע הנפשי אל העבר.

התמונות בסדרה צוירו בשמן על בד 100\80 ס"מ

אנו, ניצולי השואה, מבקשים לומר לעולם בערוב ימינו:

"היום, כשאנו ניצולי השואה שהזכרון צרוב בבשרנו, באים להעביר את לפיד שליחות הזכירה לדורות הבאים, אנו מעבירים עמו גם את המסר היהודי שהזכרון צריך להוליך למעשה ולמחויבות מוסרית. הוא צריך להיות הבסיס לפעולה ומקור הכוח ליצירת עולם טוב יותר... לא הפכנו לשונאי אדם ולשחרי נקם על דם נקיים... בחרנו בחיים. לא שקענו אל תהומות הייאוש, ולא איבדנו את האמונה באדם ובצלם אלוהים. אנו מבקשים לחלץ מהזוועה שחרצה בבשרנו מסר חיובי לעמנו ולעולם – מסר של מחויבות לערכי האדם והאנושות. השואה שייכת למורשת האוניברסאלית של כל בני תרבות. היא שקבעה את אמות המידה לרוע המוחלט. לקחי השואה חייבים להיות לקוד תרבותי של חינוך לערכים הומאניים, לדמוקרטיה, לזכויות אדם, לסובלנות וסבלנות, ונגד גזענות ואידיאולוגיות טוטליטריות. אנחנו ניצולי השואה הולכים ומתמעטים. בעוד שנים לא רבות לא יהיה עוד על כדור הארץ אדם שיוכל להעיד "אני זוכר את מה שאירע בשואה". יותרו רק ספרי זיכרונות ומחקר, תמונות וסרטים, ועדויות ניצולים, או אז יהפוך זיכרון השואה מגורל כפוי, החתום בבשרנו ובנשמתנו, ליעוד היסטורי שעל האנושות ועל הדורות הבאים לשאת באחריות, לצקת בו תוכן ומהות."

**מתוך "מנשר הניצולים" שהוקרא בבקעת הקהילות, יד – ושם, באפריל 2002,
בכנס "מורשת השואה – ההשפעות האתיות והמוסריות לאנושות"**

מינהל גיל הזהב רמת-השרון טל' 03-5474972

אשל האגודה לתכנון ופיתוח שירותים למען הזקן בישראל – מנהלת תוכניות מיוחדות הגב' מגי גד 02-6557129
תיאטרון עדות לספר כדי לחיות – ניהול הפרויקט, בימוי והפקה: עירית ועזרא דגן 09-9507056, 077-4001966

www.edut.org.il www.testimony-theatre.org